

Yttrande - Remissvar av PM Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner

Norbergs kommun har tagit del av promemorian *Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner (Fi2025/02010)* och vill framföra följande synpunkter. Kommunen ser det som positivt att regeringen arbetar med att utveckla utjämningsystemet, men anser att promemorian brister i både helhetsperspektiv och metodval. Förslaget behandlar endast en liten och avgränsad komponent i kostnadsutjämningen och gör det utan att beakta övriga delmodeller eller systemets sammantagna funktion. En sådan isolerad förändring riskerar att skapa nya obalanser och att utjämningsystemet förlorar sin interna konsistens. Detta står i kontrast till Utjämningskommitténs betänkande *SOU 2024:50 Nätt och jämnt*, som tog ett samlat grepp om hela utjämningsystemet och baserade sina slutsatser på omfattande empirisk analys samt en strukturerad genomgång av de faktorer som driver kommuners kostnader. Norbergs kommun anser att en helhetsorienterad modell är överlägsen och bör vara utgångspunkten vid förändringar av systemet.

Promemorian bygger i stor utsträckning på antagandet att gleshet är en central orsak till höga administrativa kostnader. Norbergs kommun delar inte denna uppfattning. Administrativa kostnader påverkas i första hand av kommunens storlek, inte av geografisk gleshet. Funktioner som politisk ledning, ekonomi, HR, nämndadministration, kommunledningskontor och obligatoriska stödfunktioner måste finnas i varje kommun, oavsett avståndet mellan invånarna. Dessa verksamheter kan inte skalas proportionellt efter befolkningsstorlek och drabbas därför av tydliga smådriftnackdelar i kommuner med få invånare. Promemorians modell riskerar därmed att missa de faktiska strukturella orsakerna till administrativa merkostnader och skulle sannolikt leda till en underkompensation för små men relativt tätbebyggda kommuner, såsom Norberg.

Förslaget att höja den nedre folkmängdsgränsen från 8 000 till 10 000 invånare förstärker dessutom dessa problem. Det skapar tydliga tröskeffekter där kommuner med omfattande smådriftnackdelar men något lägre gleshet helt kan falla utanför ersättningen. En sådan utformning saknar stöd i kostnadsdata och bidrar inte till likvärdighet i systemet. Eftersom administrativa kostnader inte

Jenz Ek

påverkas av invånardistans i någon nämnvärd utsträckning innebär promemorians konstruktion en risk att ersättningen styrs av fel faktor.

Utjämningskommitténs förslag, som baseras på regressionsanalys och verkliga kostnadsnivåer, ger betydligt bättre träffsäkerhet och ligger närmare principen att utjämningen ska spegla faktiska strukturella kostnader. Den föreslagna modellen i promemorian innebär däremot en återgång till schablonisering med förenklade grupper som inte förmår fånga variationen mellan kommuner. Norbergs kommun ser en risk att detta leder till minskad transparens och försvårad planering.

Kommunen vill också framhålla att promemorian uttryckligen motiverar delar av förslaget med att ersättningsmodellen inte ska bidra till en kommunindelning som inte är hållbar på lång sikt. Norbergs kommun anser att kostnadsutjämningen ska utformas för att ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan kommuner - inte för att styra kommunindelningsfrågor. Den typen av styrning bör inte användas som argument för att förändra modellerna för beräkning av standardkostnader.

Sammantaget avstyrker Norbergs kommun promemorians förslag. Kommunen välkomnar att regeringen tar initiativ till att utveckla och förtydliga den kommunalekonomiska utjämningen, och ser positivt på att modellen för administrativ ersättning uppmärksammas. Den begränsade ansatsen i promemorian fångar dock inte tillräckligt väl de strukturella smådriftsnackdelar som mindre kommuner möter och fokuserar enligt vår bedömning för ensidigt på gleshet som förklaringsfaktor. Norbergs kommun anser därför att regeringen bör gå vidare med Utjämningskommitténs mer omfattande och empiriskt välgrundade modell, som ger ett sammanhängande och systematiskt perspektiv på hela utjämnningssystemet. En hållbar reform av kostnadsutjämningen kräver ett helhetsgrepp där samtliga delmodeller balanseras mot varandra, snarare än punktvisa förändringar. Norbergs kommun rekommenderar därför att arbetet fortsätter utifrån kommitténs helhetsförslag i syfte att skapa långsiktigt stabila och likvärdiga ekonomiska villkor för kommuner i hela landet.